

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ			
Τίτλος	Πολιτιστική Κληρονομιά: Η περίπτωση του «κίτρου Νάξου»		
Φορέας	ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ Εργαστήριο Κοινωνικών επιστημών – Τομέας Ανθρωπιστικών Σπουδών [Συνεργασία: Μαρία Βαμβακοπούλου και Ρέα Κακάμπουρα (Διευθύντρια Εργαστηρίου)]		
Θεματική	ΦΡΟΝΤΙΖΩ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	Υποθεματική	α) Οικολογία - Παγκόσμια και Τοπική Φυσική Κληρονομιά β) Παγκόσμια & Τοπική Πολιτιστική Κληρονομιά
ΒΑΘΜΙΔΑ/ΤΑΞΕΙΣ (που προτείνονται)	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση / Ε' και ΣΤ'		
Δεξιότητες στόχευσης του εργαστηρίου	Κύριες δεξιότητες στόχευσης του προγράμματος: 1. Η στόχευση του προγράμματος έχει προσδιοριστεί βάσει των λεγόμενων Δεξιοτήτων του 21ου αιώνα: α) Δεξιότητες μάθησης 21ου αιώνα (4cs) (Κριτική σκέψη, Επικοινωνία, Συνεργασία, Δημιουργικότητα). β) Ψηφιακή μάθηση 21ου αιώνα (4cs σε ψηφιακό περιβάλλον), ψηφιακή συνεργασία, ψηφιακή δημιουργικότητα, συνδυαστικές δεξιότητες ψηφιακής τεχνολογίας, επικοινωνίας και συνεργασίας. γ) Παραγωγική μάθηση μέσω των τεχνών και της δημιουργικότητας 2. Δεξιότητες ζωής α) Δεξιότητες της κοινωνικής ζωής β) Δεξιότητες διαμεσολάβησης και κοινωνικής ενσυναίσθησης γ) Δεξιότητες επιχειρηματικότητας 3. Δεξιότητες της τεχνολογίας, και δεξιότητες διαχείρισης των μέσων α) Δεξιότητες της τεχνολογίας β) Δεξιότητες διαχείρισης των Μέσων 4. Δεξιότητες του νου α) Στρατηγική σκέψη β) Δεξιότητες υπολογιστικής σκέψης (διαμεσολάβηση) γ) Αναστοχασμός		

Σύντομη περιγραφή του Προγράμματος Καλλιέργειας Δεξιοτήτων (έως 200 λέξεις)

Επιδίωξη του παρόντος εκπαιδευτικού προγράμματος είναι τα παιδιά να αποκτήσουν μια πολυεπίπεδη γνώση, με τη μελέτη ποικίλων διαστάσεων, αναφορικά με τις γνώσεις και πρακτικές που αφορούν τη φύση, στο πλαίσιο γνωριμίας μιας τοπικής ποικιλίας και του τοπικού παραδοσιακού προϊόντος που παράγεται από αυτή, μέσα από τη διαθεματικότητα και πάντα στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής προσέγγισης. Με την ανάδειξη του ζωντανού πολιτισμού οι μαθητές/τριες θα αποκτήσουν ατομική και συλλογική αυτογνωσία. Σε αυτό το πλαίσιο, το πρόγραμμα στηρίζεται στην ολιστική αντίληψη για την πρόσληψη της γνώσης, τη συνεργατική μάθηση, τη βιωματική προσέγγιση, τον ανακαλυπτικό τρόπο μάθησης και την έρευνα. Έχει θέσει βασικό του στόχο την προώθηση της δημιουργικής και της κριτικής σκέψης, τη γνωριμία και επαφή με τις ποικίλες εκφάνσεις του πολιτισμού και της σχέσης του ανθρώπου με το περιβάλλον, την επαφή με την Πολιτιστική Κληρονομιά και τη συνειδητοποίηση των μαθητών/τριών της ανάγκης διαφύλαξής της, καθώς και την ισότιμη ανάδειξη στοιχείων από το πολιτισμικό κεφάλαιο όλων των μαθητών/τριών με την ταυτόχρονη διαμόρφωση θετικής στάσης και σεβασμού της πολιτισμικής ετερότητας. Με αφορμή τη μελέτη περίπτωσης του «κίτρου Νάξου» και του πολιτιστικού του φορτίου, οι μαθητές/τριες προσεγγίζουν με ενδιαφέρον μέσα από την ενεργητική τους συμμετοχή μια τεράστια πηγή πολιτισμικών και περιβαλλοντικών αξιών που διαμορφώνει τις αντιλήψεις και την πολιτισμική ιδιαιτερότητα διαφορετικών τοπικών κοινωνιών, καθώς και αυτών από τις οποίες κατάγονται. Βιώνουν την Πολιτιστική Κληρονομιά ως μια διαδικασία που εκδηλώνεται με διάφορες μορφές, που προωθεί τον σεβασμό της πολιτιστικής και περιβαλλοντικής ποικιλομορφίας και της ανθρώπινης δημιουργικότητας, παρέχοντας μία αίσθηση ταυτότητας και συνέχειας.

Δομή Προγράμματος Καλλιέργειας Δεξιοτήτων

Εργαστήριο	Περιγραφή δραστηριοτήτων
<p>Τοπικές ποικιλίες – τοπικά παραδοσιακά προϊόντα και τοπικές αγορές, συγκομιδές και φυσικά τοπία</p> <p>(4 ώρες)</p>	<p>1η: Ορισμός θέματος. Ανίχνευση πρότερων ιδεών, γνώσεων και αναπαραστάσεων. Εντοπισμός πιθανών δυσκολιών της σκέψης των παιδιών σχετικά με το θέμα και εισαγωγή στις έννοιες: Πολιτιστική Κληρονομιά, τοπικές ποικιλίες, παραδοσιακά αγροτικά τοπικά προϊόντα, προϊόντα ΠΟΠ (δραστηριότητες ψυχολογικής και γνωστικής προετοιμασίας). Μοιράζεται ερωτηματολόγιο σχετικά με τον τόπο προέλευσης των μαθητών/τριών και των παραγωγικών δραστηριοτήτων του. Οργάνωση των μαθητών/τριών σε ομάδες.</p> <p>2η: Επεξεργασία του θέματος με τη συλλογή πληροφοριών μέσω ανίχνευσής τους από επιλεγμένες σελίδες του διαδικτύου σχετικά με την παρουσία των τοπικών ποικιλιών σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Δίνεται φωτογραφικό υλικό σχετικά με τις συγκομιδές τοπικών ποικιλιών σε τοπικό, εθνικό και διεθνικό επίπεδο, καθώς και φυσικών τοπίων. Δίνεται φύλλο εργασίας.</p> <p>3η: Διαδικτυακή επίσκεψη σε ιστοσελίδες με παραδοσιακά προϊόντα της Ελλάδας και άλλων χωρών, καθώς και της Νάξου ειδικότερα. Διαμοιρασμός των πληροφοριών προφορικά, από κάθε ομάδα. Συζήτηση για τις ανθρώπινες δραστηριότητες στο φυσικό περιβάλλον και τον αντίκτυπο στην αειφορία.</p>

	<p>4η: Προβολή δύο βίντεο. Το πρώτο αφορά μια μεγάλη αγορά παραδοσιακών προϊόντων της Ινδίας και το άλλο ένα φεστιβάλ παραδοσιακών προϊόντων στην Ελλάδα. Ακολουθούν ερωτήσεις και γίνεται συζήτηση. Προετοιμασία ερωτήσεων σε παραγωγούς παραδοσιακών προϊόντων σε προγραμματισμένη επίσκεψη σε φεστιβάλ παραδοσιακών αγροτικών τοπικών προϊόντων. Επίσκεψη στο πεδίο έρευνας. Συζήτηση στην ολομέλεια.</p>
<p>Ιστορική προέλευση και χαρακτηριστικά κιτριάς και κίτρου Νάξου</p> <p>(1 ώρα)</p>	<p>5η: Επεξεργασία αποθηκευμένων αρχείων στον Η/Υ σχετικά με την ιστορική προέλευση του κίτρου και τη σύνδεσή του με τη μυθολογία, το δέντρο της κιτριάς με τα χαρακτηριστικά του και την ύπαρξή του στο νησί της Νάξου. Ερωτήσεις και παρουσίαση των αποτελεσμάτων των ομάδων σε ppt.</p>
<p>Η διαπολιτισμική παρουσία του κίτρου</p> <p>(1 ώρα)</p>	<p>6η: Επεξεργασία αποθηκευμένων αρχείων στον Η/Υ σχετικά με τη διαπολιτισμική παρουσία του κίτρου στην τέχνη, στη μουσική, στην ποίηση, στη θρησκεία και στη Λαογραφία. Φύλλα εργασίας και εικαστικές δραστηριότητες.</p>
<p>Ναξιώτικα αποστακτήρια κίτρου</p> <p>(4 ώρες)</p>	<p>7η: Παρακολούθηση βίντεο με αποστακτήρια κίτρου στη Νάξο. Προετοιμασία ερωτήσεων επικείμενης συνέντευξης με ιδιοκτήτρια του ενός από αυτά τα αποστακτήρια.</p> <p>8η και 9η: Συνέντευξη με ιδιοκτήτρια αποστακτηρίου κίτρου. Δίνονται φύλλα εργασίας.</p> <p>10η: Αποδελτίωση της συνέντευξης. Δημιουργία παρουσίασης ppt, με τίτλο: «Το παραδοσιακό αποστακτήριο ‘κίτρο Νάξου Βαλληνδρά’ στο Χαλκί, μας διηγείται...».</p>
<p>Νέο-αγροτικές γιορτές – παραδοσιακά γλυκά και γιορτινά τραπέζια</p> <p>(2 ώρες)</p>	<p>11η: Προβολή νεο-αγροτικών γιορτών ελληνικών τοπικών ποικιλιών και προϊόντων και φεστιβάλ τοπικών προϊόντων εξωτερικού, μέσα από αποθηκευμένα αρχεία στον Η/Υ. Συζήτηση. Δημιουργία διαφημιστικών και γιορτινών αφισών για το κίτρο.</p> <p>12η: Παρασκευή γλυκού του κουταλιού κίτρου και χριστουγεννιάτικο τραπέζι παραδοσιακά φαγητά του τόπου των μαθητών.</p>
<p>Βιωματικό πάρκο (άνθρωπος και φύση) – φύτευση κιτριάς με συνοδεία συγγραφής παραμυθιού</p> <p>(3 ώρες)</p>	<p>13η: Βιωματικό πρόγραμμα: «Ο μικρός γεωργός»(γνωριμία με τον δενδρώνα, την ενδυμασία του γεωργού, τις καλλιεργητικές πρακτικές, τα βασικά εργαλεία). Ανάδειξη σχέσης ανθρώπου – φύσης και σημασίας των γεωργικών προϊόντων στη διατροφή.</p> <p>14η: Φύτευση δέντρου κιτριάς στην αυλή του σχολείου.</p> <p>15η: Συγγραφή και εικονογράφηση δύο παραμυθιών με πρωταγωνίστρια μια κιτριά.</p>
<p>Αειφόρος ανάπτυξη και πολιτισμός -</p>	<p>16η: Προσέγγιση στοιχείων εγγεγραμμένων στο Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και συμπλήρωση δελτίου άυλης πολιτιστικής</p>

<p>Αξιολόγηση του προγράμματος</p> <p>(2 ώρες)</p>	<p>κληρονομιάς με στοιχείο το «κίτρο Νάξου» (προστασία και διαφύλαξη στοιχείου). 17η: Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προγράμματος κατά την ολοκλήρωσή του από τους μαθητές/τριες.</p>
--	---

Περιγραφή βασικού θεωρητικού πλαισίου υποστήριξης του προγράμματος (Εως 300 λέξεις)

Ο πολιτισμός αποτελεί προϋπόθεση της βιωσιμότητας, κινητήριο μοχλό της κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής διάστασης της βιώσιμης ανάπτυξης. Επίσης, η πολιτιστική κληρονομιά του αγροτικού χώρου περιλαμβάνει τη διαχείριση ζωτικών φυσικών πόρων, παρέχει ιδέες, γνώσεις και έμπνευση για τη διαχείριση των πόρων αυτών με βάση την τοπική και συνολική ευημερία, τον τρόπο αξιοποίησης των πόρων από τις μελλοντικές γενιές, καθώς επίσης μας μαθαίνει πώς η ανάπτυξη μπορεί να συνδυαστεί με τη βελτίωση της βιοποικιλότητας. Επιπλέον, έχει ιδιαίτερη αξία για τις σημερινές κοινωνίες, αφού σε εκφάνσεις της ο άνθρωπος αναγνωρίζει την ταυτότητά του, συνδέεται με το παρελθόν και το παρόν και νιώθει την αίσθηση της συνέχειας. Η αγροδιατροφική Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά περιλαμβάνει τα προϊόντα στα οποία αποτυπώνεται η εξέλιξη του φυτογενετικού υλικού με τις ιδιαίτερες φυσικές και πολιτισμικές συνθήκες ενός τόπου, τοπικές γνώσεις που αφορούν καλλιεργητικές μεθόδους, τις ιδιαίτερες ιδιότητες των τοπικών ποικιλιών, καθώς και της συλλογής τους, τις εθιμικές παραδόσεις και πρακτικές που σχετίζονται με την καλλιέργειά τους, τους μετασχηματισμούς τους σε προϊόντα, που με τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά τους έχουν ταυτιστεί με το διατροφικό και γαστρονομικό πολιτισμό αυτών των τόπων. Είναι μέρος της ιστορίας και του πολιτισμού μας και αποτελούν κληρονομιά για τις μελλοντικές γενιές ενσωματώνοντας την ιστορία, τον πολιτισμό και την περιβαλλοντική ενσυναίσθηση των τοπικών κοινωνιών που τις δημιούργησαν αλλά και τη γνώση που αυτές απέκτησαν από την καλλιέργεια και την χρήση τους. Το συγκεκριμένο project πραγματεύεται την εισαγωγή των μαθητών/τριών στο περιεχόμενο της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και ιδιαίτερα στο πεδίο του άυλου πολιτισμού, μέσα από τη γνωριμία τους με την τοπική ποικιλία της κιτριάς στο νησί της Νάξου και ειδικότερα ενός παραδοσιακού τοπικού προϊόντος, που παράγεται από αυτή, το ηδύποτο, «κίτρο Νάξου». Ταυτόχρονα, γνωρίζουν έννοιες που συνδέονται μαζί του, όπως η «τοπικότητα», η «συλλογικότητα», η «βιωσιμότητα», που χαρακτηρίζουν την πολιτισμική και περιβαλλοντική ταυτότητα του ανθρώπου και διεισδύοντας σε διάφορες πτυχές του, ευαισθητοποιούνται ως προς τη διαφύλαξη αυτού του προϊόντος. Παράλληλα, μελετάται ο αγροτικός χώρος, κομμάτι του φυσικού περιβάλλοντος, ως δημόσιο αγαθό, το οποίο οι τοπικές κοινωνίες οφείλουν να διαχειρίζονται στο πλαίσιο της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης και της αξιοποίησης της τοπικότητας.

Προσβασιμότητα

Δυνατότητα επέκτασης

Η πολυσύνθετη φύση των τοπικών ποικιλιών και των προϊόντων που παράγονται από αυτές έχει τη δυνατότητα να αγκαλιάσει πολλές πτυχές της πολιτισμικής ταυτότητας

διαφόρων τρόπων κι επομένως και μεγάλο αριθμό ενοτήτων. Έτσι, το σχέδιο εργασίας θα μπορούσε να επεκταθεί με περαιτέρω δραστηριότητες. Μια δυναμική επέκταση θα μπορούσε να αποτελέσει η επίσκεψη σε ένα αποστακτήριο με σκοπό τα παιδιά να δουν από κοντά τα μηχανήματα απόσταξης και εμφιάλωσης, να ξεναγηθούν στο χώρο και να συλλέξουν επιπρόσθετες πληροφορίες από τους ειδικούς. Επίσης τα παιδιά θα μπορούσαν να επισκεφτούν επιχειρήσεις παραγωγής τοπικών προϊόντων διαφόρων τρόπων και να συνομιλήσουν με τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων σχετικά με το πόσο συχνά οι άνθρωποι προτιμούν να αγοράζουν τέτοια προϊόντα και σε τι ποσοστό. Η Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά περιλαμβάνει τα προϊόντα της παράδοσης αλλά και τις εκφάνσεις του ζωντανού κι εξελισσόμενου πολιτισμού, όπως για παράδειγμα είναι η γλώσσα. Σε αυτό το πλαίσιο λοιπόν, μία επιπλέον προτεινόμενη δραστηριότητα είναι η πραγματοποίηση έρευνας ναξιώτικων γλωσσικών ιδιωτισμών που έχουν επιβιώσει και σχετίζονται με το αγροτικό τοπίο της Νάξου (τοπωνύμια), τις αγροτικές εργασίες για την καλλιέργεια της τοπικής ποικιλίας της κιτριάς, δηλαδή άλλη μια πολιτιστική οπτική του προϊόντος (εργαλεία, καλλιέργεια, συγκομιδή), με παράλληλο στόχο την προβολή της προσπάθειας των τοπικών κοινωνιών να διατηρήσουν το τοπικό γλωσσικό ιδίωμα, ως αναπόσπαστο κομμάτι της τοπικής τους ιστορίας. Επίσης, οι μαθητές/τριες δύνανται να προχωρήσουν στη δημιουργία κολλάζ φωτογραφιών με λεζάντες σχετικά με τις πληροφορίες που θα έχουν συλλέξει σχετικά με τοπικές ποικιλίες και προϊόντα του τόπου τους. Επιπρόσθετη δυναμική δραστηριότητα θα μπορούσε να αποτελέσει η συλλογή παραδοσιακών συνταγών φαγητών, γλυκών και ποτών που περιέχουν μια τοπική ποικιλία της χώρας ή του τόπου καταγωγής των παιδιών, έτσι όπως αυτές εκτελούνται από τα παλιά χρόνια έως και σήμερα, στον κύκλο της ζωής του ανθρώπου, στον ετήσιο εορταστικό κύκλο, στην καθημερινή και εορταστική κατανάλωση. Τέλος, θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια γωνιά παραδοσιακών προϊόντων των τρόπων καταγωγής των παιδιών, στο πλαίσιο μιας γιορτής, στον χώρο του σχολείου, πλαισιωμένος από διαφημιστικές αφίσες και έργα τους, τα οποία θα διαφήμιζαν τα προϊόντα τους, πληροφορώντας τη σχολική κοινότητα γι' αυτά.

Αξιολόγηση

Ένας από τους στόχους που τέθηκαν, ήταν η αξιολόγηση του συνολικού προγράμματος από τους/τις ίδιους/ες τους/τις συμμετέχοντες/ουσες και την εκπαιδευτικό. Εφαρμόστηκε αρχικά διαγνωστική, κατόπιν διαμορφωτική και σε τακτά χρονικά διαστήματα, έστω και με τη μορφή εποπτείας αξιολόγηση, καθώς και τελική. Επίσης, πραγματοποιήθηκε και στο τέλος, γραπτά, μέσω ερωτηματολογίου που διατηρούσε την ανωνυμία των μαθητών/τριών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α) ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

-
1. ΦΑΚΕΛΟΣ: ppt ΠΑΡΑΓΩΓΟΙ – ΓΕΩΠΟΝΟΙ – ΠΟΤΟΠΟΙΟΙ
 2. ΦΑΚΕΛΟΣ: ppt ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΑΠΟΣΤΑΚΤΗΡΙΟ ΚΙΤΡΟΥ ΝΑΞΟΥ
ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ ΜΑΣ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ «ΚΙΤΡΟΥ ΝΑΞΟΥ»
 3. ΦΑΚΕΛΟΣ: ΑΠΟΣΤΑΚΤΗΡΙΑ (φωτογραφικό υλικό)
 - 3.1. Αποστακτήριο κίτρου Βαλληνδρά
 - 3.2. Αποστακτήριο κίτρου Προμπονά
 4. ΦΑΚΕΛΟΣ: ΑΦΙΣΕΣ ΑΠΟΣΤΑΚΤΗΡΙΩΝ ΚΙΤΡΟΥ ΝΑΞΟΥ (φωτογραφικό υλικό)
 5. ΦΑΚΕΛΟΣ: ΑΦΙΣΕΣ ΚΑΙ ΛΕΖΑΝΤΕΣ ΓΙΟΡΤΗΣ ΚΙΤΡΟΥ (φωτογραφικό υλικό)
 6. ΦΑΚΕΛΟΣ: ΒΙΝΤΕΟ ΑΓΟΡΑΣ ΙΝΔΙΑΣ
 7. ΦΑΚΕΛΟΣ: ΒΙΝΤΕΟ ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ ΜΕ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥΣ
 8. ΦΑΚΕΛΟΣ: ΓΙΟΡΤΗ ΚΙΤΡΟΥ (φωτογραφικό υλικό)
 9. ΦΑΚΕΛΟΣ: ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΥΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
 10. ΦΑΚΕΛΟΣ: ΠΙΝΑΚΕΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ (φωτογραφικό υλικό)
 11. ΦΑΚΕΛΟΣ: ΔΕΛΤΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ
 12. ΦΑΚΕΛΟΣ: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ (φωτογραφικό υλικό)
 13. ΦΑΚΕΛΟΣ: ΣΥΓΚΟΜΙΔΕΣ (φωτογραφικό υλικό)
 14. ΦΑΚΕΛΟΣ: ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
 15. ΦΑΚΕΛΟΣ: ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΡΙΑΣ ΑΠΟΣΤΑΚΤΗΡΙΟΥ ΚΙΤΡΟΥ
 16. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
(σε word)
 17. ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ – ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ (σε word)

Β) ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ (word)
